

Jaarverslag LOWAN-po 2010-2011

Rob Andriol
LOWAN-po

Inhoud

1	INLEIDING	3
2	INFORMATIEVOORZIENING	8
2.1	Algemeen	8
2.2	Website	8
2.3	Publicaties	8
2.4	Nieuwsbrieven	9
2.5	Mondelinge informatie	9
2.6	Schriftelijke informatie	9
3	ADVISERING EN ONDERSTEUNING	10
3.1	Individueel en/of op locatie	10
3.2	Regionale en landelijke netwerken	11
3.3	Deskundigheidsbevordering/studiedagen	12
4	INNOVATIEVE PROJECTEN	14
4.1	Veldaanvraag in expeditiezone bij SLO	14
4.2	NIB	14
4.3	Invoering persoonsgebonden nummer	14
4.4	Cito LOVS	15
4.5	Onderwijskundig rapport op basis van leerlijnen en ontwikkelingsperspectief	15
4.6	Ervaringen leermiddelen nieuwkomers met SLO	15
4.7	Op Maat-project Opbrengstgericht werken	16
4.8	Competentieprofielen van leerkrachten en interne begeleiders	16
5	MONITORING	17
6	OVERLEG NETWERKEN	18
6.1	LISD	18
6.2	Doelgroepspecifiek	18
6.3	Andere organisaties	18
7	ADMINISTRATIE EN SECRETARIAAT	20

1 INLEIDING

Terugkijkend op schooljaar 2010-2011 kunnen we wederom vaststellen dat het een enerverend jaar is geweest.

Een jaar waarin we conform het activiteitenplan 2010-2011 de schouders hebben gezet onder een aantal zeer belangrijke trajecten voor het onderwijs aan nieuwkomers. Met een mooi resultaat, waardoor andere organisaties hierop onderzoekstrajecten hebben aangevraagd en gehonoreerd hebben gekregen. Een prachtige kans voor LOWAN, waardoor we ook meer inzet hebben moeten/mogen leveren dan voorzien was.

De projecten die afgelopen jaar in gang zijn gezet, zouden in 2011-2012 worden overgedragen, geïmplementeerd en/of door ontwikkeld en uitgezet worden in het onderwijsveld. De bedoeling was om deze activiteiten in het activiteitenplan 2011-2012 op te nemen.

Tot onze grote verbazing kwam in april 2011 plotseling het bericht dat de subsidie zou worden stopgezet en pas in juni werd duidelijk dat dit al per 1 september 2011 zou ingaan. Hoe verder?

Volgens de Minister zou het onderwijsveld inmiddels voldoende toegerust zijn om zonder de activiteiten van LOWAN zelfstandig verder te kunnen gaan. Waarop deze bewering is gebaseerd is ons tot nog toe onduidelijk gebleven.

Het tegendeel bleek zelfs uit de massale protesten vanuit het onderwijsveld. Die maakten duidelijk dat dit voor LOWAN-po nog niet het geval is. De vele reacties van leerkrachten, scholen, besturen, samenwerkingsverbanden en gesprekpartners hebben er toe bijgedragen dat in het parlement gesteld is dat de expertise behouden en geborgd moet blijven. Aan LOWAN-po de taak om samen met de andere partners met voorstellen te komen. Een taak die uitdaagt om over de eigen grenzen heen, samen heel kritisch en creatief te kijken naar mogelijkheden binnen het algemene ondersteuningsaanbod.

LOWAN-po zet zich in voor de onderwijskansen van buitenlandse kinderen voor de eerste periode dat ze in Nederland zijn. Het gaat om kinderen met een tijdelijke specifieke onderwijsbehoefte. Door de informatie en expertise met betrekking tot de opvang van nieuwkomers kwalitatief hoogwaardig en zo toegankelijk mogelijk te maken, worden gemeenten en schoolbesturen in staat gesteld hun verantwoordelijkheden waar te maken. De focus ligt daarbij steeds op de speerpunten van het landelijke onderwijsbeleid: 'de basis op orde en de lat moet omhoog'. Ook binnen LOWAN-po heeft zich een proces van belangrijke kwaliteitsverbetering voortgezet:

- van probleemgeoriënteerde naar oplossingsgerichte inzet;
- transparante afstemming tussen het algemene beleid en de concrete onderwijspraktijk;
- samenhang en synergie tussen allerlei ondersteunende acties van de verschillende instellingen.

Deze kwaliteitsverbetering stelt hogere eisen aan de competenties van de ambtelijk secretaris. Deze verouderde term is nu vervangen door coördinator LOWAN-po en in de werkgroep zijn de nieuwe taken en competenties van zowel de coördinator LOWAN-po als van de werkgroepleden vastgesteld. In verband met de kwetsbaarheid bij uitval van de coördinator, is

er gezocht naar een duo-partner in deze functie. In de tweede helft van het schooljaar is deze gevonden en er is geïnvesteerd in het inwerken van de collega.

In schooljaar 2010-2011 heeft LOWAN-po zich de volgende uitdagingen gesteld.

1 Het leveren van een bijdrage aan de kwaliteit van het onderwijs door het stimuleren van (regionale) onderwijsvoorzieningen met een adequate facilitering, met deskundige leerkrachten en een goede kwaliteitsborging.

Een structureel knelpunt is de steeds wisselende samenstelling van de scholen die het onderwijs aan nieuwkomers verzorgen en de onzichtbaarheid in de reguliere registratie. In het structurele overleg met de Inspectie is er veel aandacht geweest voor het in beeld brengen van de leerlingen en de onderwijsvoorzieningen. In het adressenbestand van LOWAN-po hebben in schooljaar 2010-2011 al meer dan 100 mutaties plaatsgevonden. Deze omstandigheden maken dat er steeds weer nieuwe scholen geïnformeerd moeten worden en dat er relatief veel opvanglocaties zwak tot zeer zwak functioneren.

Aangepast toezicht Inspectie

In het overleg met de Inspectie is er veel aandacht besteed aan de aanpassingen van het toezichtkader. In schooljaar 2011-2012 zal de Inspectie de schoolbesturen benaderen voor een inventarisatie van het onderwijs aan nieuwkomers en zal er weer een aparte ronde van toezicht starten op de locaties met een georganiseerde dagopvang van nieuwkomers. Op een door LOWAN-po georganiseerde bijeenkomst wil de Inspectie haar aangepaste toezichtkader presenteren.

De scholen zullen bezocht worden door speciaal voor de opvang van nieuwkomers geschoolde inspecteurs. In de overdracht van expertise is een bijdrage van LOWAN-po gevraagd. In het interne vakblad van de Inspectie is met een artikel al een eerste aanzet gegeven.

Veldproject

Vanuit de op scholen ervaren knelpunten is op aanraden van de Inspectie en in overleg met het ministerie van OCW en SLO een veldproject ontwikkeld, aangevraagd en toegekend. LOWAN-po vertegenwoordigt hier alle scholen met nieuwkomers en door SLO en de scholen is ook voor de verdere uitwerking om een inhoudelijke inbreng gevraagd. Hierbij gaat het ook om de afstemming met de opbrengsten uit andere projecten. Met enkele door LOWAN-po aangedragen pilotscholen worden voor het collectief van scholen voor Taal de referentieniveaus en onderwijsarrangementen voor het onderwijs aan nieuwkomers uitgewerkt. Dit project loopt door tot december 2012.

Benchmark kwaliteit eerste opvangonderwijs

In haar toezicht wil de Inspectie voor het kunnen beoordelen van de opbrengsten van de scholen gaan werken met een benchmark. Zowel SLO als de Inspectie heeft aangegeven onvoldoende expertise te hebben om realistische doelen vast te kunnen stellen voor het onderwijs in de eerste opvang. In het kader van opbrengstgericht werken is dit wel van essentieel belang. Onderwijsadviseurs die al jaren eerste opvangscholen begeleiden en de resultaten van grote groepen leerlingen onderzoeken kunnen in onderlinge afstemming een belangrijke bijdrage leveren. In schooljaar 2010-2011 is op initiatief van LOWAN-po met

deskundige onderwijsadviseurs een eerste opzet gemaakt. Deze zou nader uitgewerkt worden door LOWAN-po en meegenomen worden in het activiteitenplan 2011-2012. Maar door de subsidie-stop is onduidelijk of deze bijdrage aan de kwaliteit van het onderwijs nog geleverd kan worden.

Leermiddelen nieuwkomers

De in schooljaar 2009-2010 door SLO beschreven leermiddelen voor de eerste opvang zijn door enkele scholen beoordeeld en met hun ervaringen beschreven. LOWAN-po is betrokken geweest bij de aanpassing van het analysekader, de werving van de scholen en de verspreiding van de producten.

Opbrengstgericht werken

Na overleg met de PO-Raad heeft LOWAN-po enkele schoolbesturen bereid gevonden om voor het collectief van scholen te participeren in een Op Maat-project Opbrengst gericht werken. In dit project is een format ontwikkeld met leerlijnen en (tussen)doelen dat scholen kunnen gebruiken voor het plannen en evalueren van de leerlijn mondelinge grammatica en klankvaardigheid. Het is aangevuld met ondersteunende activiteiten en werkvormen. De eindproducten zullen in schooljaar 2011-2012 nog door LOWAN-po gepresenteerd en verspreid moeten worden onder de scholen.

Toetsontwikkeling Cito

Het Op Maat-project heeft ook toetsdata opgeleverd voor een verkennend onderzoek door Cito voor het verder ontwikkelen van een instrument om de leerverwachtingen van nieuwkomers beter in beeld te brengen. Cito heeft echter meer data nodig en voor schooljaar 2011-2012 zal er nog een vervolg nodig zijn.

Nieuwkomers In Beeld

Nieuwkomers kunnen door hun specifieke kenmerken niet profiteren van de gebruikelijke leerlingvolgsystemen. Hiervoor is het digitale leerlingvolgsysteem Nieuwkomers in Beeld ontwikkeld. In schooljaar 2010-2012 bleek een ingrijpende vernieuwing van het programma nodig. Deze is gerealiseerd maar moet in schooljaar 2011-2012 nog onder de scholen verspreid worden. In de aanloopfase zal er voorlichting en een helpdeskfunctie nodig zijn.

Onderwijskundig rapport

Nieuwkomers blijken in het eerste jaar vaak van school te wisselen. Een adequaat onderwijskundig rapport is daarom een noodzakelijke voorwaarde om in de eerste periode optimaal onderwijs te kunnen verzorgen. Maar ook bij de doorstroom naar de reguliere basisschool speelt het een belangrijke rol. LOWAN-po heeft hiervoor namens alle scholen een Kortlopend Onderwijsonderzoek aangevraagd en toegekend gekregen voor het kalenderjaar 2011. LOWAN-po heeft in de uitwerking een belangrijke bijdrage geleverd door onder meer het makelen van de expertise op de scholen met de onderzoekers. In schooljaar 2011-2012 is er nog inhoudelijk en organisatorisch overleg nodig en zal het concept nog op een LOWAN-bijeenkomst met de scholen besproken moeten worden. Daarna moet het nog verspreid worden onder de scholen en meegenomen in het veldproject.

Benodigde competenties onderwijs nieuwkomers

Leerkrachten, intern begeleiders en locatiedirecteuren zijn niet specifiek opgeleid in het verzorgen van onderwijs aan nieuwkomers. Zij hebben echter wel te maken met andere omstandigheden waarin ze werken en worden geconfronteerd met doorgaans andere problematieken dan de meeste basisscholen. Dit vraagt om extra of aanvullende competenties. De Inspectie constateert hier onvoldoende kwaliteit en LOWAN-po heeft namens alle scholen een Kortlopend Onderwijsonderzoek aangevraagd en toegekend gekregen voor het kalenderjaar 2011. LOWAN-po heeft in de uitwerking een belangrijke bijdrage geleverd door onder meer het makelen van de expertise op de scholen en verschillende organisaties met de onderzoekers. In schooljaar 2011-2012 participeert LOWAN-po in een expertmeeting en is er nog inhoudelijk en organisatorisch overleg nodig. Ook is afgesproken dat LOWAN-po zal zorgen voor de verspreiding van een vragenlijst. Het concept zal nog op een LOWAN-bijeenkomst met de scholen besproken moeten worden. Daarna moet het nog verspreid worden onder de scholen en besturen en meegenomen in het veldproject.

2 Het leveren van integrale kennis en deskundigheid, gebruikmakend van de goede voorbeelden uit de praktijk en waar nodig door nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten.

Onder de eerste uitdaging zijn voorbeelden beschreven hoe LOWAN-po dit in schooljaar 2010-2011 in praktijk heeft gebracht. Door middel van de website en de digitale nieuwsbrief LOWANieuws wordt deze kennis en deskundigheid voor iedereen beschikbaar gemaakt. De website en de nieuwsbrief blijken heel erg veel bezocht en geraadpleegd. Ook de zeer drukbezochte studie- en coördinatorenendagen zijn belangrijke uitwisselingsmomenten geweest. Via de coördinator LOWAN-po konden bij de advisering goede voorbeelden uit de praktijk uitgewisseld worden.

Scholen, gemeenten en andere instellingen deden in toenemende mate beroep op de advisering en ondersteuning van de coördinator LOWAN-po.

Geen regionale en zeer beperkte landelijke expertise

Op regionaal niveau is er steeds minder deskundigheid beschikbaar. Uit een nadere inventarisatie bleek dat er maar 6 schoolbegeleidingsdiensten zijn waar nog onderwijsadviseurs werkzaam zijn met expertise op het terrein van onderwijs aan nieuwkomers. Daarnaast zijn er adviseurs die activiteiten verrichten, maar aangaven daarvoor een beroep te willen doen op informatie vanuit LOWAN. Er kwamen steeds meer vragen van onderwijsadviseurs die scholen en gemeenten begeleiden bij de opvang van nieuwkomers. Vooral de adviseurs bij de grootste gemeenten ontwikkelden nog lokaal en soms landelijk ingezette producten. Maar er is weinig afstemming, waardoor er steeds hetzelfde wiel wordt uitgevonden.

Om de deskundige advisering en ondersteuning vanuit de regio te stimuleren heeft LOWAN-po twee netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor onderwijsadviseurs, met als doelstelling dat meer scholen bij hen expertise zouden inschakelen in plaats van rechtstreeks bij LOWAN-po. Voor deze bijeenkomsten was veel belangstelling en betrokkenheid en openheid in uitwisseling van elkaars expertise. Er is de wens uitgesproken om in schooljaar 2011-2012 tenminste twee netwerkbijeenkomsten te organiseren. Een van de onderwerpen is de empirische en methodologisch verantwoorde onderbouwing van de eerder genoemde benchmark.

3 De positionering van dit onderwijs als een gezamenlijke bestuurlijke verantwoordelijkheid.

De resultaten van de expertmeeting met school- en gemeentebesturen en onderzoekers heeft geresulteerd in een 'position paper'. Dit heeft geleid tot een artikel in het onderwijsblad Didactief. Hiervoor zijn de coördinatoren van LOWAN-po en LOWAN-vo geïnterviewd. Ook de gerichte benadering van de schoolbesturen door de Inspectie over de opvang van nieuwkomers zal in de toekomst een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Het verantwoorden van schoolbesturen van kwalitatief goed onderwijs aan hun nieuwkomers zal naar verwachting de samenwerking stimuleren. De advisering van scholen, schoolbesturen, gemeenten en COA via de coördinator LOWAN-po heeft ook een belangrijke bijdrage geleverd bij het bewust worden van een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Zorgelijk is wel dat meerdere schoolbesturen geneigd zijn om nieuwkomers niet meer op te nemen. De ontwikkelingen binnen passend onderwijs rondom zorgplicht, zorgprofiel en zorgplan bieden goede aanknopingspunten, maar er is nog veel te doen.

4 Het positioneren van het onderwijs aan nieuwkomers binnen de kaders van passend onderwijs.

De coördinator LOWAN-po heeft meerdere keren overlegd met de PO-Raad over de concrete uitwerking van nieuwkomers binnen het referentiekader. Er is ook tekst aangeleverd voor de website passend onderwijs. Dit proces is gestagneerd, omdat in schooljaar 2010-2011 alle aandacht gegaan is naar de bezuinigingen op passend onderwijs. In schooljaar 2011-2012 zal de draad weer opgepakt moeten worden.

5 De samenhang van beleid en praktijk en de wisselwerking ertussen blijft een belangrijk aandachtspunt. De coördinator LOWAN-po initieert, organiseert en stimuleert overleg, uitwisseling en samenwerking met 'kartrekkers' vanuit beleid en de praktijk op belangrijke onderwerpen. Daarbij fungeert (functioneerde?) LOWAN-po als intermediair tussen beleid en praktijk.

Ook in Europees verband is LOWAN-po hierbij betrokken geweest. Bij de vraag om mee te werken aan een Europees vergelijkend onderzoek (tender naar de onderwijsondersteuning van nieuwkomers) heeft LOWAN-po aansluiting gezocht bij Oberon en het Kohnstamm-instituut. Deze tender is uiteindelijk niet toegekend. LOWAN-po heeft wel geparticipeerd in de Europese tender 'Integratie Vluchtelingen en Asielzoekerskinderen in het onderwijs van Europese landen: evaluatie en promotie van best practices'. Dit op verzoek van de Universiteit van Utrecht. In dit onderzoek werd ook weer duidelijk hoe onzichtbaar de nieuwkomers in de statistieken zijn.

Alle activiteiten die waren gepland en begroot in het activiteitenplan 2010-2011 zijn uitgevoerd. Een aantal activiteiten heeft zelfs een grotere inzet gevraagd dan waarin was voorzien. Daar is eigen tijd in geïnvesteerd.

Er is veel gezaaid en er komt veel op, maar er is nog veel coördinatie en onderhoud nodig. Laten we alle zeilen bijzetten om deze met veel inzet opgebouwde expertise te behouden en te borgen!

2 INFORMATIEVOORZIENING

2.1 Algemeen

De informatievoorziening heeft zich gericht op alle partijen die direct of indirect betrokken zijn bij het onderwijs aan nieuwkomers.

Naast scholen, besturen en gemeenten is er regelmatig door medewerkers van samenwerkingsverbanden WSNS, schoolbegeleidingsdiensten en adviesbureaus contact gezocht met de coördinator. LOWAN-po werd ook regelmatig benaderd door andere overkoepelende organisaties zoals het ministerie van OCW, de PO-Raad, de Inspectie van het onderwijs, VNG/Oberon, Universiteit van Utrecht, Sardes, Pharos, COA, Forum, UNICEF en Stichting Kinderpostzegels Nederland. Daarnaast kregen we vragen van ouders, leerplichtambtenaren, studenten, politici en journalisten.

Door vragen en antwoorden te archiveren wordt het beter mogelijk om trends om te zetten in beleid en bij vragen onderling door te verwijzen. LOWAN-po krijgt zo goed zicht op de problemen en kansen die zich binnen het onderwijs aan nieuwkomers voordoen. Naast het helpen oplossen bij knelpunten is er ook veel aandacht geweest voor voorbeelden van good practice. Waar mogelijk werd de verkregen informatie via de website voor iedereen toegankelijk gemaakt.

2.2 Website

De website werd heel vaak bezocht. We merken dat organisaties en scholen steeds beter de weg vinden naar de website, waardoor het aantal vragen aan de coördinator over wet- en regelgeving, adressen, aanmeldingen voor bijeenkomsten en attendering op publicaties minder werd of snel kon worden afgehandeld door te verwijzen naar de website. De coördinator LOWAN-po was verantwoordelijk voor de actualisering van de inhoud van de pagina's. Technisch werd hij bijgestaan door een webmaster van KPC Groep. In de redactieraad werd besproken welke informatie toegevoegd moet worden en welke onderwijsinhoudelijke vraagstukken nader moeten worden uitgewerkt.

De website is ruim 20.000 keer bezocht, door ruim 12.000 verschillende bezoekers.

Dit is weer een grote toename in vergelijking met vorig jaar. Bijna 32% van hen gaat rechtstreeks naar onze site. Dit geeft een goed beeld van de bekendheid van LOWAN en de website.

Een belangrijk aandachtgebied is het actueel houden van de adressen van scholen. In schooljaar 2010-2011 hebben er al meer dan 100 mutaties plaatsgevonden. Er zijn nu 136 basisscholen bekend die een concentratie van nieuwkomers georganiseerd opvangen. Deze scholen vallen onder 100 verschillende schoolbesturen. Dit maakt duidelijk dat er steeds weer nieuwe scholen zijn die geïnformeerd moeten worden.

2.3 Publicaties

De publicaties worden zoveel mogelijk digitaal aangeboden, zodat ze via de website gedownload kunnen worden. Dit geldt voor door LOWAN-po ontwikkelde notities, maar ook voor belangrijke producten van scholen en organisaties. Zoals video's van scholen op 'leraar 24', het met Oberon ontwikkelde position-paper, het interview/artikel in Didactief, in het interne vakblad van de Inspectie, het Tilburgs Ontwikkelingsvolgmodel Taalscholen en het Excelprogramma voor overzicht in de schoolorganisatie.

2.4 Nieuwsbrieven

Met ingang van 1 augustus 2009 is LOWANieuws en LOWAN*flits* omgevormd tot een digitale nieuwsbrief LOWANieuws. Deze nieuwsbrief wordt samen met LOWAN-vo voorbereid en vorm gegeven.

Het afgelopen schooljaar is de nieuwsbrief negen keer verschenen. Buiten de vakantieperiodes betekent dit dat het werkveld maandelijks geïnformeerd wordt over actuele ontwikkelingen.

Op dit moment heeft deze digitale nieuwsbrief alweer bijna 900 abonnees en het aantal groeit nog steeds gestaag!

2.5 Mondelinge informatie

Voor veel vragen uit het veld blijft de coördinator LOWAN-po het eerste aanspreekpunt. In eerste instantie telefonisch en per mail, waar nodig in persoon. De vragen werden zo zorgvuldig mogelijk beantwoord en waar nodig werd extra informatie ingewonnen of werd er verwezen. Naast informatievoorziening ging het hierbij om advisering, zowel met betrekking tot de regelgeving als de inhoud en kwaliteit van het onderwijs.

Er zijn het afgelopen jaar ongeveer 200 vragen gesteld.

2.6 Schriftelijke informatie

Bij verzoeken om schriftelijke informatie is er veel naar de website of naar andere vindplaatsen verwezen. Voor het overige ging de schriftelijke informatievoorziening voornamelijk per mail.

Er zijn het afgelopen jaar meer dan 1.000 vragen per mail gesteld en beantwoord.

Alle activiteiten die waren voorzien in het activiteitenplan zijn conform planning uitgevoerd.

3 ADVISERING EN ONDERSTEUNING

3.1 Individueel en/of op locatie

Vanuit alle partijen die direct of indirect betrokken zijn bij het onderwijs aan nieuwkomers werd veel om ondersteuning en advies gevraagd. Waar mogelijk werden veel voorkomende vragen vertaald naar een schooloverstijgend aanbod, vaak in samenwerking met andere ondersteunende instellingen.

Vanuit de scholen kwamen er naast de gebruikelijke vragen, veel vragen over de opvang van nieuwkomers in reguliere klassen. Hoe organiseer je het, welke leermiddelen kun je gebruiken. Er zijn ook regelmatig vragen geweest over waar een leerling het beste geplaatst kan worden en hoe je omgaat met het ontwikkelingsperspectief. Ook kwamen er regelmatig verzoeken om ondersteuning van scholen die door de Inspectie als zwak of zeer zwak zijn beoordeeld. Daarin kon maar beperkt worden voorzien. Hier ligt mogelijk een taak voor uitbreiding van de expertise bij de Vliegende Brigade.

Bij uitgebreidere vragen voor ondersteuning probeerde LOWAN-po te bemiddelen naar experts in de regio. Hierin kon vaak niet worden voorzien.

De coördinator LOWAN-po is meerdere keren betrokken geweest bij de organisatie van de opvang in een gemeente of regio. Hierbij blijft de slecht voorspelbare en steeds weer veranderende opvang van kinderen uit COA-centra een terugkerende bron van frustratie. Maar ook de opvang van het wisselende verloop van kinderen van arbeidsmigranten vraagt om maatwerk.

Een andere verschuiving naar advies en ondersteuning komt uit de samenwerkingsverbanden WSNS. Enerzijds gaat het om beleidsadvies, anderzijds om vragen over leerlingonderzoek en begeleidingstrajecten. Deze vragen komen ook van orthopedagogen, gezinsvoogden, leerplichtambtenaren en maatschappelijk werkers.

LOWAN-po is gevraagd om mee te werken aan een Europees vergelijkend onderzoek (tender naar de onderwijsondersteuning van nieuwkomers). Omdat dit niet tot haar mogelijkheden behoort heeft ze aansluiting gezocht bij Oberon en het Kohnstamm-instituut. Deze tender is uiteindelijk niet toegekend. LOWAN-po heeft wel geparticipeerd in de Europese tender 'Integratie Vluchtelingen en Asielzoekerskinderen in het onderwijs van Europese landen: evaluatie en promotie van best practices'. Dit op verzoek van de Universiteit van Utrecht. In dit onderzoek werd ook weer duidelijk hoe onzichtbaar de nieuwkomers in de statistieken zijn. Door meerdere bronnen met elkaar te vergelijken is er een schatting gemaakt dat het in het primaire onderwijs tenminste 10.000 leerlingen betreft.

Voor dit onderdeel is meer tijd ingezet dan was begroot. Dit is deels vanuit eigen tijd van de coördinator gerealiseerd.

3.2 Regionale en landelijke netwerken

3.2.1 Coördinatorenendagen

Zoals gepland zijn er afgelopen schooljaar twee coördinatorenendagen uitgevoerd.

LOWAN-po organiseert regelmatig informatieve dagen voor coördinatoren, intern begeleiders en bestuursleden van opvangscholen.

De coördinatorenendag van 6 oktober 2010 stond in het licht van de organisatie van leerlijnen en het ontwikkelingsperspectief op school- en groepsniveau. In het ochtendprogramma stonden de ervaringen van twee scholen centraal. De eerste school nam ons mee in het proces hoe men daar de stap heeft gemaakt van het ontwikkelingsperspectief naar de concrete uitwerking in het groepsplan. De tweede school liet ons zien hoe de leerlijnen van de verschillende vak- en vormingsgebieden met verschillende niveaus in de schakelklas 'gemanaged' worden. Aansluitend werden mededelingen gedaan over enkele belangrijke beleidsontwikkelingen, zoals de afspraken met de Inspectie en de invoering van het zorgprofiel.

In het middagprogramma maakte een derde school ons deelgenoot van hoe de leerlijnen en het ontwikkelingsperspectief van de leerlingen op school- en groepsniveau worden georganiseerd. Parallel daaraan konden de scholen die zich ingeschreven hadden voor de veldaanvraag *Doelgericht op weg en 'ritsen'* maar kennismaken met de uitvoerders van het SLO en informatie uitwisselen over de aanpak.

Aan het eind was er gelegenheid om ervaringen uit te wisselen en werden er door de scholen ontwikkelde producten uitgewisseld.

De coördinatorenendag van 9 februari 2011 was weer een vervolg op de vorige en belichtte vooral de leerlijnen klankvaardigheid en grammatica en de toetsing in de eerste opvang. In het ochtendprogramma stonden de leerlijnen klankvaardigheid en grammatica centraal. Concreet uitgewerkt vanuit de nieuwe publicatie *Zien is snappen*, welke ook als basis voor het Op Maat-project Opbrengstgericht werken is genomen. De deelnemers konden er praktisch mee aan de slag.

In het middagprogramma werd de zin en onzin van toetsen bij nieuwkomers uitgewerkt. Richtlijnen waar een goede toets aan moet voldoen en hoe zich dat verhoudt tot het onderwijs aan nieuwkomers. Welke eisen stelt de Inspectie. Hoe zit het met de normering. Wat is de relatie met het leerstofaanbod. Welke toetsen komen voor het onderwijs aan nieuwkomers in aanmerking en wanneer kun je ze inzetten. Hoe breng je de resultaten in beeld en wat doe je met de resultaten. Uit de discussie bleek dat er nog een heel pad te gaan is. Dit zal zeker een vervolg nodig hebben.

De opkomst bij beide coördinatorenendagen was zo hoog, dat er naar een grotere ruimte uitgeweken moest worden. De kosten voor zaalhuur, koffie/thee en lunch werden bekostigd uit de deelnemersbijdrage.

3.2.2 Overige regionale en landelijke netwerkdagen

Scholen, gemeenten en andere instellingen deden in toenemende mate beroep op de advisering en ondersteuning van de coördinator LOWAN-po. Op regionaal niveau is er steeds minder deskundigheid beschikbaar. Er kwamen ook steeds meer vragen van onderwijsadviseurs die scholen en gemeenten begeleiden bij de opvang van nieuwkomers. Zij

wilden ook graag goed op de hoogte zijn van door LOWAN-po ingezette ontwikkelingen, maar hoorden niet thuis op de landelijke dagen voor de scholen en besturen die ze begeleiden. Vooral de adviseurs die werkzaam zijn bij een schoolbegeleidingsdienst in één van de grote steden, ontwikkelden allerlei lokaal en soms landelijk ingezette producten. Maar er is helaas weinig afstemming. Mede om de coördinator LOWAN-po te ontlasten en de deskundige advisering en ondersteuning vanuit de regio te stimuleren, heeft LOWAN-po twee netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor onderwijsadviseurs.

Tijdens de eerste bijeenkomst op 18 januari 2011 bleek er een grote belangstelling en betrokkenheid, maar ook een grote openheid in uitwisseling van elkaars expertise. De onderwerpen voor uitwisseling van expertise lagen vooral op het gebied van de kwaliteitsbewaking in het onderwijs aan nieuwkomers.

In de tweede bijeenkomst op 26 april 2011, is dit thema uitgediept met leerlijnen/ontwikkelingsprofielen in relatie tot toetsen, overdracht en doorstroom naar de reguliere klas en voortgezet onderwijs en de afstemming met actuele ontwikkelingen. Al deze ontwikkelingen zijn samengevat in een analysekader van waaruit enkele instrumenten van de deelnemers gepresenteerd en besproken zijn. De is wens uitgesproken om in schooljaar 2011-2012 tenminste twee netwerkbijeenkomsten te organiseren. Een van de onderwerpen is de empirische en methodologisch verantwoorde onderbouwing van een benchmark. Voor de uitwerking van dit onderwerp is een start gemaakt met enkele onderwijsadviseurs uit de grootste gemeenten, samen met de coördinator LOWAN-po. Dit heeft nog een vervolg nodig, maar is gestagneerd door de hectiek rondom het stopzetten van de subsidie.

Juist voor het onderhouden, behouden en borgen van regionale en landelijke expertise is het van belang dat deze kleine groep experts met elkaar blijft uitwisselen, van gedachten wisselt en waar nodig samen producten ontwikkeld.

In enkele regio's waar werkgroepleden LOWAN-po contactpersoon zijn, hebben de werkgroepleden netwerkbijeenkomsten georganiseerd. Door privé-omstandigheden van werkgroepleden en door wisselingen heeft dit niet in elke regio kunnen plaatsvinden. Bij een al langer bestaand netwerk is er een kwalitatief en kwantitatief hoge inbreng. Bij net gestarte netwerken is er een hoge motivatie en ligt het accent nog op het uitwisselen van onderlinge ervaringen en producten. Dit heeft meer tijd nodig en ook volgend schooljaar zou LOWAN-po hierin willen investeren.

Op één van deze netwerken heeft de coördinator LOWAN-po een bijdrage verzorgd.

3.3 Deskundigheidsbevordering/studiedagen

Conform het activiteitenplan is er een landelijke studiedag georganiseerd.

De landelijke studiedag op 13 april 2011 had dit jaar als thema *Een verhaal met veel facetten*. Met een sociaal-emotionele en culturele invalshoek, maar ook de therapeutische waarde van verhalen. Hoe vertel je een verhaal als je de Nederlandse taal nog niet beheerst? Maar ook met elkaar in gesprek. Dit thema werd door medewerkers van diverse organisaties en mensen uit de dagelijkse praktijk in een gevarieerd programma belicht.

Net als voorgaande studiedagen, was deze dag bedoeld voor alle leerkrachten, intern begeleiders en managementleden die betrokken zijn bij het onderwijs aan nieuwkomers. Een gemêleerd gezelschap van mensen die werkzaam zijn in (centrale) opvangklassen, scholen voor nieuwkomers of neveninstromers, in en bij de opvangcentra van het Centraal Orgaan

opvang Asielzoekers (COA) of in schakelklassen. Ze hebben een gemeenschappelijke onderwijstaak en de studiedag LOWAN-po is het enige moment in het jaar dat ze elkaar kunnen treffen.

Ook deze keer bleek de thematische insteek een groot succes, dit werd bevestigd door het grote aantal van bijna 300 deelnemers. Dit was het maximale aantal deelnemers dat we konden verwerken. De voorbereiding was dit jaar weer in handen van een voorbereidingsgroep, waarin de werkgroep LOWAN-po een actievare rol heeft gehad.

4 INNOVATIEVE PROJECTEN

4.1 Veldaanvraag in expeditiezone bij SLO

Vanuit de ervaren knelpunten op scholen is op aanraden van de Inspectie en in overleg met het ministerie van OCW en SLO dit veldproject aangevraagd en toegekend. Met de Inspectie zijn specifieke afspraken gemaakt over hoe scholen met het vaststellen van het ontwikkelingsperspectief van nieuwkomers kunnen omgaan, maar er ontbreekt een onderbouwing van leerlijnen. In dit veldproject Doelgericht op weg en 'ritsen' maar, worden door SLO met enkele pilotscholen voor het collectief van scholen de referentieniveaus en onderwijsarrangementen voor het onderwijs aan nieuwkomers uitgewerkt. Dit project loopt door tot december 2012.

LOWAN-po vertegenwoordigt hier alle scholen en er is door SLO en de scholen om een inhoudelijke inbreng gevraagd.

Zowel in de veldaanvraag als in het activiteitenplan was niet voorzien in extra activiteiten van de coördinator LOWAN-po. Toch heeft dit veel aandacht en inzet gevraagd bij de start van het project en is er nog regelmatig overleg nodig. Hierbij gaat het ook om de afstemming met de opbrengsten uit de andere projecten. Het is de bedoeling dat middels de studiedagen van LOWAN-po de opbrengsten gedeeld zullen worden met de overige scholen.

Deze activiteit heeft meer investeringen gevraagd dan vooraf was begroot in het activiteitenplan.

4.2 NIB

Voor het onderhoud van Nieuwkomers In Beeld is er jaarlijks een update nodig met recent vernieuwde en nieuw ontwikkelde toetsen. Het programma wordt nog regelmatig aangeschaft, maar de installatie en het updaten blijkt op nieuwe computers weinig gebruiksvriendelijk en kwetsbaar. De nieuwe inzichten rondom het ontwikkelingsperspectief vragen ook om kleine aanpassingen. Met de programmeur van het programma is er naar een oplossing gezocht. Omdat het originele programma was gebouwd vanuit een gedateerde programmeertaal die niet meer door alle besturingssystemen werd ondersteund, is besloten om het programma opnieuw te laten programmeren en meteen te actualiseren.

Dit is een extra investering geweest welke we binnen de begroting en met financiering door scholen die het nieuw aanschaffen, denken op te kunnen vangen. Het vernieuwde programma is aan het eind van het schooljaar beschikbaar gekomen, maar moet in schooljaar 2011-2012 nog verspreid worden onder de scholen. In de aanloopfase zal er voorlichting en een helpdeskfunctie nodig zijn.

4.3 Invoering persoonsgebonden nummer

Aan het eind van schooljaar 2009-2010 zijn met het ministerie van OCW en de programmeur van Follow Us de mogelijkheden verkend om de problemen bij het invoeren van het persoonsgebonden nummer te minimaliseren. Er blijken juridische mogelijkheden om dit met behulp van Follow Us te realiseren, maar dit vraagt wel om een grondige analyse en duiding van verschillende wetteksten en een goede onderbouwing van het belang in relatie tot de bescherming van de privacy.

Er is besloten om Follow Us tijdelijk uit de lucht te halen, omdat er te veel belemmeringen waren in het kader van de Wet Bescherming Persoonsgegevens. In de tussentijd heeft er een inventarisatie plaatsgevonden naar de ervaren problemen. Op de scholen worden er regelmatig problemen ervaren bij de invoering van het persoonsgebonden nummer, maar deze zijn zo wisselend en divers gebleken dat ze onvoldoende grond bieden voor de gewenste onderbouwing. In de loop van het schooljaar is daarom besloten Follow Us definitief te verwijderen en dit pad te verlaten.

4.4 Cito LOVS

Met Cito is afgesproken dat de uitkomsten van het Op Maat-project Opbrengstgericht werken de bron zullen zijn voor een verkennend onderzoek, meelopend in de overkoepelende aanvraag van SO/SBO. Op basis van de ruwe scores op item niveau kan Cito profielanalyses maken welke indicatief zijn voor de doelgroep, met diagnostische informatie en handreikingen voor de leerkracht. Voorwaarde is wel dat de data aangeleverd wordt met optisch leesbare scoreformulieren en dat er voldoende data is. Het Op Maat-project heeft kwalitatieve data aangeleverd welke in optisch leesbare formulieren kunnen worden overgezet. Er is echter nog te weinig data beschikbaar voor profielanalyses. Meerdere scholen hebben zich bereid verklaard om aanvullende data aan te leveren. Dit zal in schooljaar 2011-2012 nog opgepakt moeten worden.

Deze activiteit is conform planning uitgevoerd.

4.5 Onderwijskundig rapport op basis van leerlijnen en ontwikkelingsperspectief

Nieuwkomers blijken in het eerste jaar vaak van school te wisselen. Een adequaat onderwijskundig rapport is daarom een noodzakelijke voorwaarde om in de eerste periode optimaal onderwijs te kunnen verzorgen. Maar ook bij de doorstroom naar de reguliere basisschool speelt het een belangrijke rol. Op verzoek van de scholen zou onder leiding van LOWAN-po in twee expertmeetings met enkele 'kartrekkers' een eerste opzet ontwikkeld worden voor een gemeenschappelijk onderwijskundig rapport. Dit heeft echter een meer professionele invulling gekregen.

LOWAN-po heeft namens alle scholen een Kortlopend Onderwijsonderzoek aangevraagd en toegekend gekregen voor het kalenderjaar 2011.

Oberon is in samenwerking met LOWAN-po en 'kartrekkers' van de scholen bezig geweest met een eerste opzet. Dit project loopt nog door in schooljaar 2011-2012.

LOWAN-po heeft zich verplicht tijdens een studiedag ruimte te bieden voor reflectie op een eerste concept. Het eindproduct zal nog overgedragen moeten worden aan de scholen. Het ontwikkelde onderwijskundig rapport zal ook meegenomen moeten worden in het veldproject van SLO.

4.6 Ervaringen leermiddelen nieuwkomers met SLO

Dit is een vervolg geweest op vorig schooljaar. In schooljaar 2009-2010 is in samenwerking met LOWAN-po en enkele 'kartrekkers' uit het scholenveld door SLO een analysekader ontwikkeld met een beschrijving van enkele veel gebruikte leermiddelen in de eerste opvang. In het najaar heeft LOWAN-po de coördinatie uitgevoerd van de beschrijving van de ervaringen met deze leermiddelen. SLO heeft het project afgerond en de beschrijvingen met

ervaringen op het Leermiddelenplein geplaatst. LOWAN-po heeft de beschrijvingen met ervaringen middels de website, LOWANieuws en coördinatorenendag onder de aandacht gebracht bij de scholen. Deze producten zullen ook meegenomen worden in het veldproject van SLO.

4.7 Op Maat-project Opbrengstgericht werken

Onder coördinatie van LOWAN-po als vertegenwoordiger van alle scholen heeft De Kernschool als voorloper en hoofdaannemer met enkele volgscholen het Op Maat-project Opbrengstgericht werken uitgevoerd. Er is een format ontwikkeld met leerlijnen en (tussen)doelen dat scholen kunnen gebruiken voor het plannen en evalueren van de leerlijn mondelinge grammatica en klankvaardigheid. Er is een aanvulling op het programma Mondeling Nederlands-nieuw ontwikkeld met allerlei ondersteunende activiteiten en werkvormen voor de genoemde leerlijnen. Deze producten zullen in schooljaar 2011-2012 nog overgedragen moeten worden aan de scholen en meegenomen moeten worden in het veldproject met SLO.

Dit project heeft ook toetsdata opgeleverd voor een verkennend onderzoek door Cito. De groep van onderzochte leerlingen bleek echter nog te klein om voldoende data voor het verkennend onderzoek op te leveren. Meerdere scholen hebben zich bereid verklaard om aanvullende data aan te leveren, maar dit moet nog wel georganiseerd worden. In schooljaar 2011-2012 zal met Cito ook nog het vervolg afgestemd moeten worden.

4.8 Competentieprofielen van leerkrachten en intern begeleiders

Leerkrachten, intern begeleiders en locatiedirecteuren zijn niet specifiek opgeleid in het verzorgen van onderwijs aan nieuwkomers. Zij hebben echter wel te maken met andere omstandigheden waarin ze werken en ze worden geconfronteerd met doorgaans andere problematieken dan de meeste basisscholen. Dit vraagt om extra of aanvullende competenties. Op verzoek van de scholen zou LOWAN-po in twee expertmeetings met enkele 'kartrekkers' competentieprofielen in beeld brengen. Dit heeft echter een meer professionele invulling gekregen. LOWAN-po heeft namens alle scholen een Kortlopend Onderwijsonderzoek aangevraagd en toegekend gekregen voor het kalenderjaar 2011. IVA is in samenwerking met LOWAN-po en 'kartrekkers' van de scholen bezig geweest met een eerste opzet. Dit project loopt nog door in schooljaar 2011-2012. Zo is er nog een expertmeeting gepland en is er nog inhoudelijke en organisatorische afstemming nodig. LOWAN-po heeft zich verplicht digitale vragenlijsten uit te zetten onder de scholen en tijdens een studiedag ruimte te bieden voor reflectie op een eerste concept. Het eindproduct zal nog overgedragen moeten worden aan de scholen. De ontwikkelde competentieprofielen zullen ook meegenomen moeten worden in het veldproject van SLO.

Alle genoemde innovatieve trajecten zijn in 2010-2011 ten uitvoer gekomen. Enkele trajecten hebben extra tijdsinvestering gevraagd die niet was voorzien in het activiteitenplan. LOWAN-po is door verschillende uitvoerende organisaties gevraagd om een grotere inhoudelijke bijdrage te leveren dan was voorzien, omdat deze organisaties zelf over onvoldoende kennis bleken te beschikken.

5 MONITORING

De Inspectie van het onderwijs heeft de eerste stappen gezet in het landelijk volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers. Met Cito is gezocht naar mogelijkheden voor het didactisch monitoren van leerlingen.

6 OVERLEG NETWERKEN

6.1 LISD

LOWAN-po heeft conform planning deelgenomen aan het overleg met de LISD-partners. De coördinator LOWAN-po heeft het jaarverslag en het activiteitenplan aangeleverd. Het bericht dat de subsidie per 1 september 2011 volledig stopt, maakte dat er meer overlegmomenten nodig waren. Daarin was niet voorzien in het activiteitenplan.

Met de webmaster van KPC-Groep is regelmatig overleg geweest over LOWANieuws en de website. De webredactie komt enkele keren per jaar bij elkaar.

6.2 Doelgroepspecifiek

LOWAN-po wordt mede aangestuurd door een (onbezoldigde) werkgroep. Deze groep bestaat uit mensen van scholen die onderwijs geven aan de doelgroepkinderen. Elk werkgroep lid treedt op als schakelfunctionaris naar een vaste groep scholen, waardoor gewaarborgd wordt dat met alle scholen regelmatig contact blijft bestaan. De werkgroep ondersteunt de coördinator LOWAN-po, geeft signalen af over de onderwijspraktijk, stelt mede prioriteiten en zet mede beleid uit. Op deze wijze heeft het onderwijsveld een grote invloed op de inhoud en aanpak van de LOWAN-activiteiten.

De werkgroep kwam conform planning in 2010-2011 vijf keer bijeen. Elk lid nam de taak op zich om netwerkbijeenkomsten met scholen uit hun regio te organiseren, zodat de schakelfunctie met de praktijk geïntensiveerd kon worden. Door privé-omstandigheden en wisseling van werkgroep leden heeft dit niet altijd kunnen plaatsvinden.

Dit schooljaar heeft de werkgroep door verschillende omstandigheden weer ingrijpende wijzigingen ondergaan. De huidige ontwikkelingen stellen ook hogere eisen aan de competenties van de ambtelijk secretaris. Deze verouderde term is nu vervangen door coördinator LOWAN-po en in de werkgroep zijn de nieuwe taken en competenties van zowel de coördinator LOWAN-po als van de werkgroep leden vastgesteld. In verband met de kwetsbaarheid bij uitval van de coördinator is er gezocht naar een duo-partner in deze functie. In de tweede helft van het schooljaar is deze gevonden en er is geïnvesteerd in het inwerken van de collega.

6.3 Andere organisaties

Met enige regelmaat heeft er overleg plaatsgevonden met partners in LISD-verband en contactpersonen van COA Rijswijk. In LISD-verband is er ook kennisgemaakt met een beleidsmedewerker van Ingrado. Waar nodig werd in specifieke gevallen separaat overleg gevoerd met de contactambtenaren van het ministerie van OCW en de overige gesprekpartners van LOWAN-po.

In de inleiding is al uitvoerig aangegeven met welke organisaties er vanuit verschillende doelstellingen overleg heeft plaats gevonden.

Met de Inspectie is er structureel overleg. Voor de Inspectie vormen de asielzoekers, en later ook de overige nieuwkomers, al meer dan 20 jaar een afzonderlijk object voor toezicht. De

scholen worden bezocht met een aangepast toezicht- en waarderingskader. Al vanaf het begin is er overleg met LOWAN-po over de benodigde aanpassingen, de uitkomsten van het toezicht en oplossingen voor de gevonden knelpunten. LOWAN-po organiseert bijeenkomsten waarin de Inspectie de aanpassingen en haar bevindingen met de scholen bespreekt en LOWAN-po zoekt samen met andere organisaties naar oplossingen voor de ervaren knelpunten. De onderwerpen liggen altijd in het verlengde van de speerpunten van het landelijk onderwijsbeleid. In schooljaar 2010-2011 is er intensief contact geweest. De Inspectie heeft een werkgroep van inspecteurs ingesteld die zich speciaal bezig houden met het onderwijs aan nieuwkomers. De coördinator LOWAN-po heeft daarmee een informatief overleg gehad en ook in schooljaar 2011-2012 zal hij uitgenodigd worden voor expertise overdracht. Een interview met de coördinator LOWAN-po en een werkgroep lid is geplaatst in het interne vakblad van de Inspectie. Met hulp van LOWAN-po zijn de potentiële scholen voor toezicht in beeld gebracht en is er regelmatig overleg geweest over de aanpassingen van het toezichtkader. In het najaar van 2011 zal de Inspectie haar nieuwe werkwijze presenteren op een coördinatoren dag.

Het overleg met de Inspectie heeft meer tijd gekost dan was voorzien. Maar gezien het grote belang van een goed toezichtkader is hierin extra geïnvesteerd.

Ook Pharos, PO-Raad, Oberon, Kohnstamm-instituut, CED-Groep, HCO, ABC, Fontys, Cito, SLO en Unicef behoorden tot de regelmatige gesprekpartners.

7 ADMINISTRATIE EN SECRETARIAAT

De administratie en het secretariaat van de activiteiten zijn ondergebracht bij KPC Groep. Met de projectsecretaresse Corrie Schouten is er veelvuldig contact geweest. Onder haar administratieve werkzaamheden vallen:

- administratie en organisatorische ondersteuning van projecten en activiteiten (studiedagen, mededelingenbrieven et cetera);
- correspondentie;
- NAW-administratie;
- verwerking van inkomende mail via de website;
- aannemen van vragen uit het veld en die doorsluizen naar de coördinator LOWAN-po;
- aansturing van de dataverwerking en verzending van de mailing.

De financiële administratie is eveneens ondergebracht bij KPC Groep.

Voor een optimale aansturing vond er regelmatig overleg plaats met Astrid van den Hurk als inhoudelijk medewerker van KPC Groep.